

دانشگاه یزد
دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
جامعه‌شناسی

بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر شکاف
جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران

استادراهنما: دکتر سید محسن سعیدی مدنی

استادمشاور: دکتر ابراهیم مسعود نیا

پژوهش و نگارش: زینب میرعلی سید خوندی

مهر ماه ۱۳۸۹

فهرست مطالب

صفحه

فصل اول - کلیات تحقیق

۲	۱-۱- طرح و بیان مسأله
۶	۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	۱-۳- اهداف تحقیق
۸	۱-۴- تعریف مفهومی و عملیاتی منغیرهای تحقیق

فصل دوم - ادبیات و چارچوب نظری تحقیق

۱۴	۲-۱- ادبیات تحقیق
۱۴	۲-۱-۱- تبعیض و شکاف جنسیتی
۱۷	۲-۱-۲- بسط فضای مفهومی مشارکت
۲۰	۲-۱-۳- تاریخچه مشارکت و مشارکت سیاسی
۲۲	۲-۱-۴- رویکردهای نظری مشارکت
۲۲	۲-۱-۴-۱- رویکرد ابزاری مشارکت
۲۴	۲-۱-۴-۲- رویکرد غایی مشارکت
۲۶	۲-۱-۴-۳- رویکرد تلفیقی مشارکت
۲۸	۲-۱-۵- انواع مشارکت
۲۸	۲-۱-۵-۱- مشارکت اقتصادی
۲۹	۲-۱-۵-۲- مشارکت اجتماعی
۳۰	۲-۱-۵-۳- مشارکت سیاسی
۳۱	۲-۱-۷- سوابق تجربی تحقیق
۳۱	۲-۱-۷-۱- تحقیقات داخلی
۳۵	۲-۱-۷-۲- تحقیقات خارجی
۳۶	۲-۲- مبانی نظری تحقیق
۳۷	۲-۲-۱- نظریه های نابرابری جنسیتی در بازار کار ایران
۳۷	۲-۲-۱- نظریه نئوکلاسیک
۳۷	۲-۲-۲- نظریه تجزیه شدن بازار کار
۳۹	۲-۲-۲- تئوری های جنسیتی
۴۰	۲-۲-۲-۱- نظریه سقف شیشه ای
۴۱	۲-۲-۳- نظریه جامعه پذیری سیاسی

صفحه	فهرست مطالب
۴۳۲-۲-۳-۱- نظریه فمینیستی
۴۵۲-۲-۳-۲- نقش جامعه پذیری سیاسی زنان در مشارکت سیاسی
۴۶۲-۲-۳-۳- نظریه میان فرهنگی
۴۷۲-۲-۴- نظریه کارکرد گرایی
۴۸۲-۲-۵- نظریه منابع
۴۹۲-۲-۶- محافظه کاری سیاسی زنان و پیروی از شوهران در رفتار سیاسی
۵۱۲-۲-۷- عزت نفس
۵۴۲-۲-۸- منابع أخذ فرضیه های تحقیق و ارائه مدل تحلیلی
۵۶۲-۳- فرضیه های تحقیق

فصل سوم - روش شناسی تحقیق

۵۸مقدمه
۵۹۳-۱- روش تحقیق و ابزار جمع آوری داده ها
۵۹۳-۲- ابزار سنجش
۵۹۳-۲-۱- عزت نفس
۵۹۳-۲-۲- چگونگی درک زنان از سیاست
۶۰۳-۲-۳- نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی
۶۰۳-۲-۴- مردانه بودن سیاست
۶۰۳-۲-۵- مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی
۶۱۳-۲-۶- مشارکت زنان در بازار کار
۶۱۳-۲-۷- استقلال زنان از نظر اقتصادی
۶۱۳-۳- پیش آزمون و سنجش اعتبار و روایی پرسشنامه
۶۳۳-۴- جامعه آماری
۶۳۳-۵- تعیین حجم نمونه
۶۳۳-۶- روش نمونه گیری
۶۴۳-۷- کد گذاری و استخراج داده ها
۶۴۳-۸- روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم - یافته های تحقیق

۶۶مقدمه
۶۷۴-۱- تحلیل تک متغیره
۸۳۴-۲- تحلیل دو متغیره و آزمون فرضیه های تحقیق در گام اول

صفحه	فهرست مطالب
۹۳	۴-۳- تحلیل چند متغیره و آزمون فرضیه های تحقیق درگام دوم
۹۳	۴-۳-۱- تحلیل و پردازش مدل از طریق رگرسیون چند متغیره.....
فصل پنجم - نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات	
۹۹	مقدمه
۹۹	۵-۱- نتایج تحقیق.....
۹۹	۵-۲- نتایج جزئی و تجربی تحقیق.....
۹۹	۵-۲-۱- نتایج حاصل از تحلیل تک متغیره.....
۱۰۱	۵-۲-۲- نتایج تجربی فرضیه های تحقیق درگام اول.....
۱۰۴	۵-۲-۳- نتایج تجربی فرضیه های تحقیق درگام دوم.....
۱۰۵	۵-۳- نتایج نظری تحقیق.....
۱۰۸	۵-۴- ارائه پیشنهادات.....
۱۰۹	۵-۵- موانع و محدودیت های تحقیق.....
۱۱۰	۶- فهرست منابع
۱۱۷	- پیوست.....

جدول شماره (۱-۱) تعداد نمایندگان زن در هشت دوره مجلس شورای اسلامی.....	۵
جدول شماره (۳-۱) ضریب پایایی شاخص ها.....	۶۲
جدول شماره (۴-۱) توزیع پاسخگویان بر حسب سن.....	۶۷
جدول شماره (۴-۲) توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل.....	۶۹
جدول شماره (۴-۳) توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال.....	۷۰
جدول شماره (۴-۴) توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات.....	۷۱
جدول شماره (۴-۵) توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد.....	۷۲
جدول شماره (۴-۶) توزیع پاسخگویان بر حسب میزان عزت نفس.....	۷۳
جدول شماره (۴-۷) توزیع پاسخگویان بر حسب چگونگی درک از سیاست.....	۷۴
جدول شماره (۴-۸) توزیع پاسخگویان بر حسب استقلال اقتصادی.....	۷۵
جدول شماره (۴-۹) توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به نقش های جنسیتی.....	۷۷
جدول شماره (۴-۱۰) توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به مذکر بودن حیات سیاسی.....	۷۸
جدول شماره (۴-۱۱) توزیع پاسخگویان بر حسب مشارکت در انتخابات پارلمانی.....	۸۰
جدول شماره (۴-۱۲) توزیع فراوانی نسبی ابعاد ذهنی و عینی مشارکت سیاسی زنان در انتخابات پارلمانی..	۸۲
جدول شماره (۴-۱۳) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب چگونگی درک آنان از سیاست.....	۸۴
جدول شماره (۴-۱۴) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب میزان استقلال اقتصادی آنان.....	۸۵
جدول شماره (۴-۱۵) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب نگرش نسبت به نقش های جنسیتی.....	۸۶
جدول شماره (۴-۱۶) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب مذکر بودن حیات سیاسی.....	۸۸
جدول شماره (۴-۱۷) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب میزان عزت نفس آنان.....	۸۹
جدول شماره (۴-۱۸) مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی بر حسب مشارکت آنان در بازار کار.....	۹۱
جدول شماره (۴-۱۹) توزیع ضرایب، مقدار و سطح معناداری متغیرهای مستقل تحقیق با متغیروابسته.....	۹۲
جدول شماره (۴-۲۰) مدل رگرسیونی چند متغیره مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی.....	۹۴
جدول شماره (۴-۲۱) شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیونی مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی.....	۹۴

فهرست نمودارها

صفحه

- نمودار (۴-۱) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن ۶۸
- نمودار (۴-۲) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل ۶۹
- نمودار (۴-۳) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مشارکت در بازار کار ۷۰
- نمودار (۴-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات ۷۱
- نمودار (۴-۵) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ۷۳
- نمودار (۴-۶) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان عزت نفس ۷۴
- نمودار (۴-۷) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب چگونگی درک آنان از سیاست ۷۵
- نمودار (۴-۸) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب استقلال اقتصادی ۷۶
- نمودار (۴-۹) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب چگونگی نگرش نسبت به نقشهای جنسیتی ۷۸
- نمودار (۴-۱۰) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب دیدگاه آنان نسبت به مذكر بودن حیات سیاسی ۷۹
- نمودار (۴-۱۱) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مسارکت آنان در انتخابات پارلمانی ۸۱

فهرست اشکال

صفحه

- شکل (۲-۱) مدل تحلیلی عوامل اجتماعی- فرهنگی تأثیرگذار بر مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی ۵۵
- شکل (۴-۱) دیاگرام مسیر مربوط به عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر معنی دار..... ۹۶

چکیده

تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر بر شکاف جنسیتی و مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی انجام شده است. این پژوهش در قالب یک طرح پیمایشی و با روش مقطعی انجام شده است. داده های این مطالعه از ۳۹۰ نفر از زنان ۲۲ ساله و بالاتر و دارای تحصیلات کارشناسی به بالا در شهر یزد جمع آوری شدند. این زنان با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. برای سنجش مشارکت زنان در بازار کار، استقلال زنان از نظر اقتصادی، مذکر بودن سیاست از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. همچنین برای سنجش نگرش نسبت به نقش های جنسیتی، عزت نفس و چگونگی درک زنان از سیاست از پرسشنامه استاندارد استفاده شده است.

یافته های تحقیق نشان می دهد که متغیرهای چگونگی درک زنان از سیاست، نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی، مذکر بودن حیات سیاسی و عزت نفس زنان رابطه معنی داری را با شکاف جنسیتی و مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی داشتند. در آزمون های بعدی فرضیه های تحقیق، متغیرهای چگونگی درک زنان از سیاست، مذکر بودن حیات سیاسی و عزت نفس زنان تأثیر معنی داری را با متغیر وابسته نشان دادند و در مجموع ۲۶ درصد از واریانس و تغییرات شکاف جنسیتی و مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی را تبیین کردند، که در این میان متغیر چگونگی درک زنان از سیاست با بتای ۰/۱۴ درصد بیشتر از دو متغیر دیگر بر متغیر وابسته تأثیرگذار می باشد.

با افزایش درک زنان از سیاست میزان مشارکت آن ها در انتخابات پارلمانی افزایش پیدا می کند. مذکر بودن حیات سیاسی، بعد از چگونگی درک زنان از سیاست، بیشترین قدرت تأثیرگذاری را بر روی مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی داشته است. به بیان دیگر با اعتقاد به مردانه بودن حیات سیاسی، از میزان مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی کاسته می شود. با افزایش عزت نفس زنان نیز، میزان مشارکت آن ها در انتخابات پارلمانی افزایش پیدا می کند.

واژگان کلیدی:

شکاف جنسیتی، مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی، چگونگی درک زنان از سیاست، استقلال زنان از نظر اقتصادی، نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی، رواج مدل های مذکر حیات سیاسی، عزت نفس زنان، مشارکت زنان در بازار کار.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- طرح و بیان مسأله

حضور بیش از نیمی از جمعیت جهان در کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته، توجهی خاص و ویژه به توسعه این مناطق را طلب می کند. عدم تحقق کامل اهداف برنامه های توسعه در مناطق شهری و روستایی این کشورها در چند دهه گذشته که الگوهای مبتنی بر رشد اقتصادی و افزایش تولید ناخالص ملی را مورد توجه قرار داده بودند، صاحب نظران توسعه را بر آن داشت تا در رویکرد خود، برنامه ریزی های متمرکز و از بالا به پایین را در فرایند توسعه یابی کنار گذاشته و برای عناصر و منابع بومی در فرایند توسعه در قالب سرمایه انسانی و اجتماعی اهمیت بیشتری قائل شوند. چرا که الگوی توسعه از پایین با رویکرد توسعه مشارکتی که در آن مشارکت هم به صورت غایی و هم به صورت ابزاری ایفای نقش می نماید با مواردی چون افزایش تولید و بهره وری، تحقق فرصت های برابر، دسترسی به منابع قدرت، دسترسی به خدمات و نهادهای تولید، اشتغال سودمند، تقویت و اعتلاء، اعتماد به نفس و خود اتکایی و... قرابت دارد. وارونه کردن روابط قدرت عنصر کلیدی و اساسی در حصول مشارکت قلمداد می گردد (چمبرز، ۱۳۷۸: ۱۱۹). به نظر می رسد که دولتمردان و مسئولین اکثر کشورها و بالاخص کشورهای در حال توسعه نیز به این مهم نائل آمدند، که گام برداشتن در مسیر توسعه پایدار زمانی امکان پذیر خواهد بود که برنامه ریزی های توسعه به صورت نامتمرکز باشند، یعنی الگوی توسعه از پایین با رویکرد توسعه مشارکتی باشد.

بر این اساس رابرت چمبرز از صاحب نظران توسعه چنین استدلال می کند که " مشارکت یکی از مفاهیمی است که می تواند به صورت های گوناگون در علم جامعه شناسی مطرح شود. این مفهوم دارای جنبه های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است که با توجه به ویژگی های هر جامعه، جلوه های خاص به خود می گیرد. مشارکت می تواند اشکال و درجات گوناگونی پیدا کند، نظیر: همکاری، همیاری، همبستگی، انطباق، سازگاری، پذیرش، انقیاد، شیفتگی، ایفای نقش های اجتماعی و انجام وظایفی که با این نقش ها ملازمت دارند، مبین مشارکت معمولی و محافظه کارانه در حیات اجتماعی است. ایفای این نقش ها، تجلی اراده انسان

ها در تعلق به جمع و یکپارچگی و یگانگی با آن می باشد (بیرو، ۱۳۷۵: ۲۵۷). مشارکت بر حسب موضوع و قلمرو به سه شکل تقسیم می شود که عبارت است از:

۱- مشارکت سیاسی که به نظر هانتینگتون به فعالیت شهروندان به منظور تأثیر نهادن بر فرایند تصمیم گیری های دولت اطلاق می شود.

۲- مشارکت اقتصادی که به معنای دارا بودن فرصت مساوی جهت بهره گیری از درآمد و توانایی های اقتصادی می باشد

۳- مشارکت اجتماعی (حامد مقدم، ۱۳۷۰: ۲۸۸).

در این میان، مشارکت سیاسی به معنای فعالیت داوطلبانه اعضای جامعه در انتخاب رهبران و شرکت مستقیم و غیر مستقیم در سیاستگذاری عمومی قلمداد می گردد. مایکل راش در تعریف مشارکت سیاسی می گوید: «مشارکت سیاسی در گیر شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی از عدم درگیری تا داشتن مقام رسمی سیاسی است» (راش، ۱۳۷۷: ۱۲۳).

به نظر می رسد کلیه کشورهای جهان، خصوصاً در کشورهای در حال گذار از جمله کشور ما قائم به جنسیت و آن هم جنس مذکر هستند و سهم زن ها بسیار ناچیز می باشد. این در حالی است که یکی از مهمترین راههای رسیدن به توسعه پایدار مشارکت کلیه اعضای جامعه اعم از مردان و زنان در فعالیت های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه است. ولی به نظر می رسد که شکاف و تبعیض جنسیتی حاکم بر جامعه مانع از حضور برابر هر دو جنس در امورات جامعه باشند.

امروزه تساوی جنسیتی یکی از اساسی ترین بخش های حقوق بشر شناخته می شود. برای رسیدن به این امر انجام اصلاحات ساختاری جهت افزایش مشارکت زنان در زندگی سیاسی- اجتماعی، امری ضروری به نظر می رسد. در طی دهه های گذشته، تغییرات عمیقی در رابطه با نقش و منزلت زنان ایجاد شده و بسیاری از کشورهای جهان بر روی کاهش شکاف جنسیتی در امر تحصیل، بهداشت، اشتغال و تامین اجتماعی به توافق کامل رسیده اند (صادقی فسایی و دیگران، ۱۳۸۶: ۵). به نظر دال، "جامعه بر اساس شکاف های مختلفی مانند طبقه، مذهب، نژاد، قوم و علایق محلی از هم پاره می شود و هر یک موجب پیدایش گروه ها و دسته های موثر بر زندگی

سیاسی...می گردد" (بشیریه، ۱۳۷۶: ۷۵). یکی از شکاف های پایدار و تاریخی و ساختی در جامعه ما عبارت است از شکاف جنسیتی. شکاف جنسیتی به عنوان یک شکاف ساختی از تقسیم جمعیت جامعه بر دو گروه مردان و زنان به وجود می آید. به علاوه حالت فعالی و انفعالی شکاف مزبور بر حسب نوع جامعه به سه نوع تقسیم می شود:

- ۱- در جامعه سنتی که زنان تابع شوهرانند و نقش سیاسی ندارند این شکاف فعال نیست؛
- ۲- در جامعه نوین تحولات گسترده اجتماعی موجب فعال شدن این شکاف در قالب درخواست حق رای و نمایندگی در نهادهای پارلمانی و مواردی از این قبیل می شود؛
- ۳- در جوامع در حال گذار این شکاف نیمه فعال است؛ بدین معنی که گاه بر حسب حضور و تلاش های سایر شکاف ها، همچون جناح بندی های سیاسی فعال شده، به تراکم می گراید و زمانی از فعالیت باز می ایستد (محمدی اصل، ۱۳۸۳: ۹۴-۹۳)

اهمیت شکاف جنسیتی به نحوی است که نهادهای بین المللی، رتبه بندی کشورها را بر مبنای شاخص های توسعه انسانی، بر حسب جنسیت نیز تعدیل می کنند و کشورها را از حیث شاخص جدید با یکدیگر مقایسه می کنند. تفاوت میان مردان و زنان، یکی از مهم ترین تفاوت ها در درون ارزش کلی شاخص توسعه انسانی یک کشور است (گزارش توسعه انسانی، ۱۹۹۴، ۱۳۷۴: ۵۰).

هم چنین «شکاف جنسیتی» به فاصله میان حق انتخاب میان زنان و مردان اشاره دارد. شکاف جنسیتی بطور عمده چندین پدیده را شرح می دهد که شامل حضور منفعل زنان (تحت تأثیر مردان) در موقعیت های سیاسی است و این حقیقت که زنان و مردان اغلب در روز انتخابات از احزاب سیاسی متفاوتی حمایت می کنند (اسپرلینگ، ۲۰۰۲: ۱).

تعداد نمایندگان زن در تمامی دوره های پارلمانی بعد از انقلاب اسلامی ایران، گواه بر این شکاف جنسیتی است. به عنوان نمونه تعداد زنان داوطلب برای مجلس هشتم، ۵۸۵ نفر بوده است که این رقم ۸.۱۶ درصد کل داوطلبین محسوب می شود. از این تعداد تنها ۸ نفر انتخاب شدند. تعداد زنان در دوره های قبلی مجلس شورای اسلامی در ذیل آمده است:

جدول (۱-۱): برگرفته از سایت وزارت کشور

دوره	سال انتخابات	شروع دوره	نمایندگان زن	نسبت از کل
اول	۵۸/۱۲/۲۴	۱۳۵۹	۴	۱/۲
دوم	۶۳/۱/۲۶	۱۳۶۳	۴	۱/۴
سوم	۶۷/۱/۱۹	۱۳۶۷	۴	۱/۴
چهارم	۷۱/۱/۲۱	۱۳۷۱	۹	۳/۳
پنجم	۷۴/۱۲/۱۸	۱۳۷۵	۱۳	۵/۱
ششم	۷۸/۱۱/۲۹	۱۳۷۹	۱۱	۴/۴
هفتم	۸۲/۱۲/۹	۱۳۸۳	۱۲	۴/۱
هشتم	۸۶/۱۲/۲۴	۱۳۸۷	۸	۲/۸

سبب شناسی مشارکت پایین زنان، پیچیده است؛ پژوهش های انجام شده تاکنون بر طیفی از متغیرها، اعم از متغیرهای سطح خرد، مانند: مشارکت زنان در نیروی کار (توگبی، ۱۹۹۴ و اندرسون و کوک، ۱۹۸۵ و مانزا و بروک، ۱۹۹۸)، سن، وضعیت تاهل (مانزا و بروک، ۱۹۹۸ و کارول)، مذهب (رول، ۱۹۸۷ و دوگان، ۱۹۶۷ و گوت و رید، ۱۹۸۴ و لیپست، ۱۹۶۰) و... هم چنین متغیرهای سطح کلان، مانند: تغییرات در ساختار خانواده، تغییرات در ارزش ها و نگرش های فرهنگی (اینگلهارت و نوریس، ۲۰۰۲-۲۰۰۳)، برخورد (فشار) تغییرات در فمینیسم (کونور، ۱۹۸۰ و فرانکوئیس، ۱۹۸۲ و گیلیگان، ۱۹۸۲) و ... تاکید داشته اند. در ایران، مطالعات متعددی راجع به مشارکت سیاسی زنان انجام شده است، اما مطالعات اندکی درباره شکاف جنسیتی در زمینه مشارکت زنان انجام شده است. بنابراین با توجه به مطالب فوق، پژوهش حاضر درصدد بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی بر شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی در شهر یزد می باشد. فرضیات تدوین شده برای این پژوهش به قرار زیر است:

- بین نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت زنان در بازار کار و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.
- بین استقلال زنان از نظر اقتصادی و روانی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.
- بین رواج مدل های مذکر حیات سیاسی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.
- بین عزت نفس زنان و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.
- بین چگونگی درک زنان از سیاست و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی رابطه وجود دارد.

۲- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

بی شک مشارکت عمومی و فراگیر یک جامعه در تصمیم گیریها، برنامه ریزیها و کلیه فعالیت ها و اموری که به گونه ای با اهداف ترویج و توسعه ملی و منطقه ای مرتبط است مورد توجه بسیاری از صاحب نظران توسعه، برنامه ریزی مدیریت و... قرار گرفته است و به عنوان یکی از اساسی ترین حقوق دموکراتیک برای افراد یک جامعه تلقی گردیده است. چنانچه میردال^۱ اشاره می کند در مشارکت عمومی^۲ به مردم این فرصت داده می شود که در ساختن آینده و تعیین سرنوشت خود سهیم و شریک گردند (محسنی تبریزی، ۱۳۶۹: ۱). اوکلی و مارسدن نیز بر این باور می باشند که «مشارکت وسیله افزایش و توزیع مجدد فرصت های شرکت جستن در تصمیم گیری های اجتماعی و همیاری در امر توسعه و بهره مند شدن از ثمرات آن تلقی می شود» (اوکلی و مارسدن، ۱۳۷۰: ۳۲). از سوی دیگر، یکی از شاخص های مهم که امروز در سنجش میزان توسعه یافتگی جوامع بکار می رود، میزان مشارکت زنان در حیات اقتصادی- اجتماعی و سیاسی آن ها است. در سال ۱۳۴۱ برای اولین بار زنان اجازه یافتند در انتخابات شرکت کنند، ولی پس از گذشت حدود ۴۰ سال از این زمان هنوز میزان مشارکت سیاسی زنان چشمگیر نبوده و تعداد محدودی از آنان در فعالیت های اجتماعی و سیاسی مشارکت دارند و اگر بخواهیم توسعه ای

^۱ - Mirdal

^۲ - Population Participation

واقعی و پایدار در کشور خود ایجاد کنیم می بایست میزان مشارکت های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زنان را افزایش دهیم (کاظمی، ۱۳۸۳: ۲۱۳).

میزان حضور زنان در رده های مدیریتی، اعم از مدیریت کلان و خرد، در کشور ما بسیار ناچیز است. آمارها حاکی از عدم استفاده از نیروی عظیم زنان در عرصه های مدیریتی است. کشور ما در مقایسه با بسیاری از کشورهای جهان از این نظر در وضع بسیار نامساعدی قرار دارد. زنان ما نه تنها در آغاز استخدام، فرصت مساوی با مردان ندارند، بلکه در طی مراتب صعودی پیشرفت نیز از شانس چندانی برخوردار نیستند. بطور کلی تعداد مدیران زن در جامعه ما بسیار اندک است. مشارکت زنان در سطوح مدیریتی در کشور حالت غیرعادی و بیمارگونه ای دارد. این معضل مهم که نشان از تأخر فرهنگی دارد و ناشی از تعمیم نامنصفانه تفاوت های زیستی زنان و مردان به حوزه های کاری است، تبعات منفی خود را بروز داده و باعث شده است که از توانمندی های فکری و تخصصی و قابلیت های مدیریتی زنان استفاده مناسب به عمل نیاید (زاهدی، ۱۳۸۳: ۹۷). علیرغم تلاش های زیادی که برای کاهش فاصله بین زنان و مردان در زمینه های مختلف صورت گرفته است، هنوز سهم زنان در سیاست اندک است و حضور آنان در هیأت های مختلف سیاسی با توانایی شان تناسبی ندارد (علیم، ۱۳۷۳: ۱۱۹). مشارکت سیاسی زنان از حقوق اولیه آن ها و از لوازم و نتایج توسعه همه جانبه یک کشور است. اهمیت پرداختن به این موضوع از آن جهت است که نتایج مطالعات توسعه نیافتگی مشخص کرده است که گره کارها به نوعی با عدم توجه به نقش زنان در تصمیم گیری ها ارتباط دارد که این خود، مسأله مشارکت سیاسی را مطرح می سازد (مصفا، ۱۳۷۵: ۸). زنان نیمی از جامعه را تشکیل می دهند و اعمال نظر و یا عدم اعمال نظر آنان در تصمیم گیری ها، نمایانگر حضور یا عدم حضور نیمی از جامعه در سیاست گذاری هاست.

۳- اهداف تحقیق

پژوهش حاضر درصدد تحقق اهداف زیر می باشد:

الف- هدف کلی تحقیق:

تعیین رابطه بین عوامل فرهنگی- اجتماعی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.

ب- اهداف جزئی:

- تعیین رابطه بین نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.
- تعیین رابطه بین مشارکت زنان در بازار کار و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.
- تعیین رابطه بین استقلال زنان از نظر اقتصادی و روانی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.
- تعیین رابطه بین رواج مدل های مذکر حیات سیاسی و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.
- تعیین رابطه بین عزت نفس زنان و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.
- تعیین رابطه بین چگونگی درک زنان از سیاست و شکاف جنسیتی در انتخابات پارلمانی ایران.

۴- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

الف- متغیر ملاک

- مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی

تعریف مفهومی

مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی جزء مشارکت سیاسی قلمداد می شود. پس می توان در تعریف آن چنین گفت که: « مشارکت سیاسی درگیر شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی از عدم درگیری تا داشتن مقام رسمی سیاسی است » (راش، ۱۳۷۷: ۱۲۳).

تعریف عملیاتی

این متغیر نوع و میزان مشارکت زنان در انتخابات پارلمانی، از عضویت در احزاب سیاسی و کاندید شدن تا رأی دادن و انجام فعالیت های سیاسی را در بر می گیرد.

ب- متغیرهای مستقل تحقیق

۱- چگونگی درک زنان از سیاست

تعریف مفهومی

چگونگی درک زنان از سیاست به برداشت بازیگران زن از دنیای سیاست مبنی بر آموزه های جامعه پذیری سیاسی شان و بالاخص متأثر از نهادهای آموزشی می باشد.

تعریف عملیاتی

چگونگی درک زنان از سیاست با بررسی نگرش زنان در مورد داشتن پست های سیاسی همانند مردان، نگرش زنان در مورد دیدگاه جامعه نسبت به داشتن پست های سیاسی آنان، نگرش زنان در مورد فراهم بودن فرصت های سیاسی برای زنان، نگرش زنان در مورد توانایی شان با مردان نسبت به سمت های سیاسی، نگرش زنان در مورد توانایی شان با مردان از نظر هوش، وابستگی، تحصیلی و... که نگرش زنان را نسبت به دنیای سیاست و وضعیت آن ها را در این دنیا مورد سنجش و ارزیابی قرار می دهد.

۲- استقلال زنان از نظر اقتصادی

تعریف مفهومی

استقلال زنان از نظر اقتصادی متأثر از داشتن شغل و درآمد می باشد و این که آیا برای هزینه های زندگی روزمره به درآمد شوهران خود نیازمند می باشند یا خیر.

تعریف عملیاتی

استقلال زنان از نظر اقتصادی یعنی آیا زنان می توانند به تنهایی هزینه های روزمره زندگی خود را تأمین کنند یا نه.

۳- نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی

تعریف مفهومی

نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی به نگرش های سنتی و تقسیم کار جنسیتی در امور خانوادگی و اجتماعی بر می گردد مبنی بر این که آیا زنان معتقد به تفکیک نقش های جنسیتی می باشند و یا به عدم تفکیک نقش های جنسیتی اعتقاد و باور دارند.

تعریف عملیاتی

نگرش زنان نسبت به نقش های جنسیتی یعنی باور و نگرش زنان نسبت به وظایف و نقش های تعریف شده برای آنان در محیط خانوادگی و نظام اجتماعی.

۴- مردانه بودن سیاست

تعریف مفهومی

مردانه بودن سیاست به نگرش و درک زنان نسبت به حیات سیاسی با توجه به ویژگی زنانگی و نیز نسبت به رواج مدل های مذکر در حیات سیاسی راجع است.

تعریف عملیاتی

مردانه بودن سیاست، یعنی باور زنان به اینکه فقط مردان باید به انجام فعالیت های سیاسی بپردازند